پروفیسور دکتور لعل زاد

لندن، ۲۱ جون ۲۰۲۳

نامه والاحضرت امیر عبدالرحمن در مورد روابط گذشته و حال او با انگلیس(1)

مورخ ۸ محرم ۱۳۱۲ (۱۲ جولای ۱۸۹۴)

خوانندگان مجله «فصلنامه آسیا» باوجود تحریکات فراوان از زمانی که او با کمک‌های یکپارچه نبوغ و صدای محبوب خود و پس از دپلوماسی سُر لیپیل گریفین و فرماندهی سُر دونالد ستیوارت که راه را برای او به عنوان حاکم مستقل و ملی بر تاج و تخت افغانستان آماده کرد، نیازی به اطمینان از قوام دوستی امیر با این کشور ندارند.

ما در مقاله مربوط به این موضوع در شماره اپریل گذشته نشان دادیم که این دوستی با ماموریت اخیر سُر اچ ام دیورند ایجاد نشده است، بلکه از ۱۸۸۱ تا کنون هرگز متزلزل نشده است. مزیت اصلی این ماموریت آن گونه که خود امیر در نامه زیر به صراحت اشاره می‌کند، متقاعد ساختن نادانان و بدبینان به واقعیت و صداقت آن دوستی و نومیدی هرگونه تلاش برای تضعیف آن بود.

اظهارات نادرست مداوم در مطبوعات انگلیس و هند – که در یک جزوه پارسی در شماره اپریل ۱۸۹۳ نقل و پاسخی مشخص، محکم و آرام به آن ارایه شد – احساس خشم در برابر امیر را با تهدید به جنگ و تقسیم کشورش در بین انگلیس و روسیه به اوج خود رساند. مقامات سرحدی در قلمرو افغان‌ها مداخله می‌نمودند و تپه‌ها را به کوه‌ها تبدیل می‌کردند تا مداخله‌گران بتوانند تشویق و تزیین شوند تا با تسریع ناخواسته درگیری با روسیه، فاجعه‌ای برای هند و افغانستان رخ دهد.

نامه امیر سندی دارای اهمیت زیاد برای سوئ تفاهم ساختگی و رفع آن با صداقت هدف او به جای ماموریتی است که سخاوتمندانه از آن قدردانی می کند.

همچنان مشاهده می‌شود که این نامه صحت اطلاعات ما در مورد افغانستان در گذشته و حال را تایید می‌کند و ما امیدواریم که با حفظ منافع امیر در پامیر، مسئولیت بزرگتر از آن چه که آماده دفاع در صورت لزوم با زور اسلحه هستیم، بر دوش او قرار ندهیم و در تعیین رسمی مرزهای روسیه-افغان-چین (که به گونه غیررسمی و با جزئیات در شماره اپریل گذشته ما ترسیم شده است) هیچ مشکلی در مورد آقسو نخواهیم داشت که ممکن است بر حساسیت‌های عادلانه چین تاثیر بگذارد که منافع انگلیس و افغان واقعا با آن یکسان است [ترجمه تحت اللفظی نامه قرار زیر است]. اصل نامه در زیر داده شده است:

---

(1). The Imperial and Asiatic Quarterly Review and Oriental and Colonial Records. Vol. VIII. Nos. 15 & 16. P. 245 – 248. July and October 1894.

هو الله العلیم الحکیم

AMEER AFGHANISTAN

دوست مؤالفت و مواصلت بنیان و محب دانای عقده‌گشای معانی سخنور وحید علماء و فضلاء زمان جناب داکتر
جی - دبلیو لیتنر الملقب بمولوی عبد الرشید - ال - ال - دی + ڈی - او - ال را بعد از اظهار مراتب حسنه
محبت و اشفاق و اشتیاق ملاقات واضح و لائح ضمیر محبت منیر باد اینکه رقیمهٔ محبت ضمیمهٔ آن
دوست وفادار و یگانهٔ روزگار محررهٔ یازدهم ماه مئی سال حال بمعه رسالهٔ اظهار خیالات دانشوری
مقالات مدبران آن دیار در احسن اوقات بملاحظهٔ والا رسیده از مژدهٔ
صحتمندی دوستان و خیالات خیرخواهانهٔ ایشان فرحت و مسرت افزود - لله الحمد که
در دولت متفقهٔ معظمهٔ علیاحضرت ملکهٔ معظمهٔ قیصرهٔ هندوستان و انگلستان این قسم
اشخاص فاضل و ماهر موجوداند که از کمالات و باخبری و از اظهار خیالات عاقلانهٔ بی‌غرضانه
خود دوستان دولتین جانبین را واسطهٔ ازدیاد رابطهٔ محبت و یک دلی و بی‌خبران را
راه‌نمای جادهٔ مستقیم گردیده از تصنیفات و تقریرات بی‌نظیرات خود در دل‌های خاص و عام
تخم نهال‌های نیکوخیال و خیرمآل کشته‌اند - بیشک دانایان گفته‌اند که اگر وجود عالمان
باخبر بر صفحهٔ هستی نیستی میدان ایوان عالم به مثل خانهٔ بی‌چراغ در تاریک و ظلمت
بودی - اگرچه شما بنا بر عاقبت‌اندیشی و معامله‌دانی و نکته‌سنجی‌های خود مدام در مجالس و رسائل خود
بیان این معانی را قبل از ملاقات جناب دوست دانشمند سر مارتمر دیورند صاحب بهادر که در سال
گذشته همراه اینجانب اتفاق افتاده به دلائل واضح و براهین قاطع نموده بودید که حضرت
سرکار والا دوست صادق و خیرخواه یک دل و غمخوار باید در استقلال دولت علیاحضرت ملکهٔ معظمهٔ

انگلستان می‌باشند - اما چون چشم‌های کوتاه‌بینان بداندیش
و حسودان و بدخواهان زشت‌کیش این آفتاب عالمتاب صفای نیت سرکار والا
نمی‌دیدند سخنان حق بیان شما را الیقین نداشته انتظار محک امتحان بودند تا آنکه شعاع دل‌های
صادق به نور راستی و صفا تابیده ظلمت باطن‌های ناقصهٔ کم عقلان بی‌سعادت را از میان
برداشت - بیت - لله الحمد هر آن چیز که خاطر می‌خواست - آمد آخر ز پس پردهٔ تقدیر پدید
اگرچه بمقولهٔ خود شما محبت و راستی و یک دلی سرکار والا همراه دولت بهیهٔ برطانیه
از ابتدای عهدنامهٔ دوستی که همراه جناب محبت و شفقت مآب سر لپیل گریفن صاحب بهادر نموده بودیم
در هیچ زمانه از زمان و در هیچ وقتی از اوان با وجود حرکات دل‌خراش بعضی کارکنان
دولت هندوستان مطلق تغیر و تبدل نه یافته بود لاکن از جناب دوست عاقبت‌اندیش خیرخواه
دولتین سر مارتمر دیورند صاحب و دیگر اصحاب کمیشن بسیار مشکور هستیم که بعضی اعضای دولت هند
که خود حجاب خود شده دوست خود را کما حقه نشناخته بودند ایشان را ازین پردهٔ
غفلت خبردار ساخته در دوستی‌های قدیمی دولتین رشتهٔ محبت و یک دلی را واضح
و روشن‌تر ساختند و چون پرده را از میان برداشتند حجاب نماند - صاحب دلی فرموده

بیت

میان من و معشوق هیچ حائل نیست - تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز

گویا بمجرد که حجاب خود برداشتند ازین طرف بدون یک دلی و از خودی دیگر چیزی نیافتند بائید
این هر دو سلطنت که در آبادی و خرابی یا ترقی و تنزل بهمدیگر لازم و ملزوم اند شکور اینگونه دوستان جناب
بلند اشتباه مثل سر مارتمر دیورند صاحب و سر لپیل گریفن صاحب و جناب شما بسیار بوده خواهان اعزاز و قدر شما ایشان
باشند - خاتمهٔ مراسله منوط به اشتیاق ملاقات و دعاء صحت دوستان میمون خاتم و السلام فقط
حررهٔ ۷ محرم الحرام ۱۳۱۲ هجری

امیر عبد الرحمن امیر دوست قوم افغانستان و هم دوست دولت بریطانیه
درست - خط خود من عبد الرحمن